

גליון מיוחד לרגל
יום השנה ה-60
של רבינו הגדול
רבי אהרן קוטלר זצוק"ל

עלים

עלון שבועי משלחן מערכת מכון עלה זית

publish@alehzayis.com | 732.513.3466
alehzayis.com | fax: 732.865.7002

עלה תורה

ממשנתו של מרן הג"ר אהרן קוטלר זצוק"ל
ע"פ ספר 'רוח אליהו' על התורה, מהגאון רבי אליהו שוויי זצוק"ל

שלמות בכתרה של תורה

וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם יָשֵׁב אֱהָלִים (בראשית כה, כז). ישב אהלים - אהלו של שם ואהלו של עבר (רש"י). ארבע עשרה שנים ששמש צנית עבר לא שכן צלילה, שהיה עסק צמורה (רש"י לקמן כח, יא).

מרן ראש הישיבה זצ"ל היה רגיל לשנן את דברי הרמב"ם (פ"ג מהל' תלמוד תורה הלכה ג), "מי שרצה לזכות בכתר התורה יזהר בכל לילותיו, ולא יאבד אפילו אחד מהן בשינה ואכילה ושתייה ושיחה וכיוצא בהן, אלא בתלמוד תורה ודברי חכמה".

ההסבר לכך, היה אומר, כי כתרה של תורה הוא כדוגמת כתר המלך שמוכרח להיות בתכלית היופי וההדר. נוכל לצייר לעצמנו כתר המלך שיש באמצעו קרע או טלאי קטן במקום שנראה, כמה גדול הוא הבזיון. אף שאר חלקי הכתר הינם מזהב ומשוקעים בו אבנים טובות ומרגליות, עם כל זה חשיבותו של הכתר בטלה. כך גם בכתרה של תורה. אם אדם מאבד אחת מכל לילותיו באכילה ושתייה וכיו"ב, הרי זה קרע בכתר ופגם גדול בכולו, וכל תורתו היא במדריגה אחרת לגמרי (משנת רבי אהרן ח"א עמ' לא).

שליטת הגוף

וַיֹּאמֶר עֲשׂוּ אֶל יַעֲקֹב הַלְעִיטֵנִי נָא מִן הָאֵדָם הָאֵדָם הַזֶּה (בראשית כה, ל)

מרן ראש הישיבה זצ"ל (משנת רבי אהרן ח"ב עמ' ע-עא, ח"ג עמ' קעט) ביאר את מה שאמרו חז"ל (תרגום יונתן בראשית נ, יג) שראשו של עשו נקבר במערת המכפלה. הסיבה לכך כי ראשו של עשו היה טוב. היו לו השגות גדולות והכרות אמיתיים מצד היותו גדל בבית יצחק. היו לו שאיפות טובות. רק מעשיו היו גרועים בתכלית. גופו היה מושחת.

החסרון של עשו היה, שלמרות כל השגותיו והכרותיו לא הצליח לשלוט על גופו. לכן אמר עליו הנביא 'בזוי אתה מאוד'. ברגע שראה את 'האדום האדום הזה' נתבטלו כל השגותיו בפני תאוותו. 'האדום האדום הזה' נהיה כל עולמו, עד שלא חשב על שום דבר אחר.

כאשר הגוף שולט לא נשאר כלום מהנשמה. כל החינוך שינק מבית אביו, כל ההשגות והשאיפות הרוחניים שהיו לו נעלמו כלא היו. אין לך בזוי גדול מזה.

יסוד המסורה

וַיִּשָּׁב יַצְחָק וַיַּחֲפֹר אֶת בְּאֵרֵת הַמַּיִם אֲשֶׁר חָפְרוּ בְיַמֵּי אַבְרָהָם אָבִיו וְגו' וַיִּקְרָא לָהֶן שְׁמוֹת כְּשֵׁמוֹת אֲשֶׁר קָרָא לָהֶן אָבִיו (בראשית כו, יח).

כשמות אשר קרא להן אביו - שלא לסתור את דבריו (מדרש שכל טוב).

התורה מצוה (דברים ד, ט-י) לזכור את מעמד הר סיני ולהודיעו לבנינו ולבני בנינו. וכתב הרמב"ם (שם) בתועלת המצוה, שאם היו דברי התורה באים אלינו מפי משה בלבד, היה יכול מישהו להכחיש דבריו ולהכניס ספק בלב האנשים. אבל כשנזכור שראינו בעינינו ושמענו באזנינו את נתינת התורה מפי הגבורה, לא נסתפק בזה לעולם.

continued on page 7

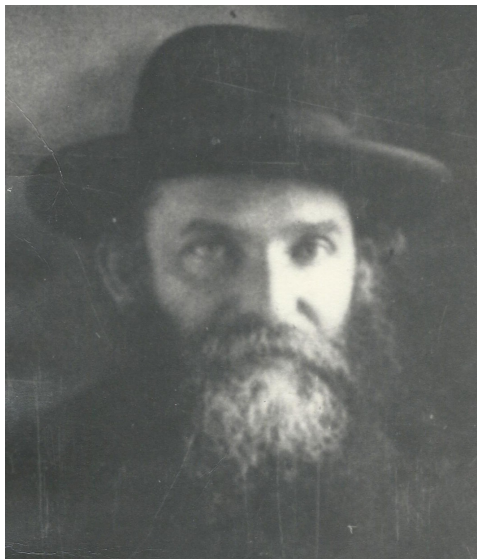
עלה אש

דברי זיכרון

מתוך ספר 'פניני שלמה' מאת תלמיד מרן, הגאון רבי שלמה מילר שליט"א ראש כולל טורונטו, ובעריכת הרב יהודה גשטטנר שליט"א

איתא במדרש (ילקוט שמעוני יתרו רפ"ו) שהתורה נמשלה לאש ולמים, [וכדכתיב "הלא כה דברי כאש" (ירמיהו כג, כט), "הוי כל צמא לכו למים" (ישעיהו נה,

א) - זית רענן]. ונראה שחלוק ביסודו כח האש וכח המים, שכן המים אינו אלא להצמיח ולגדל דבר שהוא כבר קיים במציאות, אבל האש יש בו כח הכילוי והאבדון, שאפילו מציאות גדולה ועצומה יש בכח האש לכלותה ולהפוך אותה לאפר, שהוא יצירה חדשה לגמרי ממה שהיה קיים. ונראה שזה מה שאמרו במדרש שהתורה יש בה שני כוחות אלו, שהתורה היא כח המצמיח לגדל ולרומם, ומלבד זה עוד יש בכח התורה לעשות יצירה חדשה לגמרי מה שלא היה עד עתה כלל.

רבינו הגדול מרן רבי אהרן קוטלר זצוק"ל

מרן הגאון הגדול ר' אהרן קוטלר זצוק"ל היו בו שני כוחות הנ"ל, שמצד אחד היה מגדל ומצמיח תלמידים הרבה שנעשו גדולי תורה ויראה, וזהו 'כח המים'. אמנם באמת מהפכה אדירה חולל מרן זצ"ל בבואו לאמריקה, שלא היה כלל מציאות של אברכים השוקדים על תלמודם יומם ולילה בלא לדאוג לפרנסתם, שההשקפה באמריקה היתה ברורה שחובה גם לעבוד לפרנסה, ומרן זצ"ל ייסד מושג חדש לגמרי של אברכים בני תורה מופלגים היגעים ושקועים באוהלה של תורה יומם ולילה בלא דאגת הפרנסה כלל. וזהו 'כח האש' שהיה במרן זצ"ל על ידי התורה, ובזה נעשה מציאות חדשה לגמרי להקים באמריקה עולם התורה משגשג ופורח עד עצם היום הזה.

שנה ג: גליון ח | שב"ק פרשת תולדות התשפ"ג

הזמנים לעיר לייקוואוד יצ"ו נערכו ע"י הרב משה ברוך קופמאן שליט"א

מוצאי שבת		יום השבת		ליל שבת		ערב שבת	
5:18	ג' כוכבים קטנים	8:36/9:19	ס"ז קרי"ש מג"א (לפי האופק) וגר"ז	4:15	הדלקת נרות	12:14	מנחה גדולה (חצי שעה לחומרא)
5:46	ע"ב דקות	10:07	ס"ז תפילה גר"א וגר"ז	4:30	איסור מלאכה (בשעה"ד)	2:08	ט' שעות (להתחלת סעודה)
5:59	ר"ת ד' מילין לחשבון המעלות	11:44	חצות היום (סעודת שחרית להב"ח)	4:33	שקיעת החמה	2:33	מנחה קטנה (לעשיית מלאכה)
6:04	אכטיל (90 דקות [זמניות])	12:32	ז' שעות לתפילת מוסף	5:43-6:44 (וי"א 5:57-6:57)	מזל מאדים (למאן דחש ליה)	3:58	פלג המנחה (מג"א לפי אופק - לחומרא)
מוצאי שבת	תחילת זמן קידוש לבנה	4:33	שקיעת החמה	5:14	צאת ג' כוכבים (לקר"ש לפני הסעודה)	4:03	חצי שעה קודם שקיעה (סימן רנו)

אודות מאמרו של הרב משה ברוך קופמאן בגליון פרשת חיי שרה, מהנכון לציין לספר ישראל והזמנים ("ח"ס"י יג פרק ו) שדן בענין הסומכים להתפלל מנחה אחר שקיעה, וגם על זמן ק"ש של הגר"א עיי"ש. ועיין עוד שם מה שהעיר על המשנה ברורה ממה שמבואר בפוסקים דאף להמחשבים השעות מהנץ עד שקיעה אפשר להתפלל מנחה אחר שקיעה.

ישר כחך על כל המאמרים המעניינים!

יחינו ב"ב"א אלו

דמיון מבטא ה"א וחי"ת

לידידי הרה"ג ר' הלל שמעון שימאנאוויטש שליט"א, כמאז, יש לי תענוג גדול בקריאת ה"עלים". רציתי להאיר במש"כ מעלתו בגליון שבוע העבר; שבזמן הגמ' היתה קריאת ה' וקריאת ח' דומים בקריאתם, עד שכמעט לא היה ניכר חילוק שביניהם עכת"ד. יש לי סיוע גדולה לדברי מעלתו מגמ' במגילה כד, ב וז"ל, כשאתה מגיע אל "וחיכיתי לה" לא נמצאת מחרף ומגדף ע"כ, וברש"י שהיה קורא לחיית"ן היה"ן נראה כאומר וחיכיתי ע"כ. ועי' מהרש"א שם על מה דאיתא לעיל בסוגיא שם, שאנשי חיפה ובית שאן פסולים לדוכן מפני שמחליפין קריאת אלפי"ן ועייני"ן, וז"ל בפרק הבונה אמרינן אל יכתוב אלפי"ן עייני"ן, ופירש"י שם, יש שכותבים כן מפני שדומין בקריאתן עכ"ל, וכו' וזה טעותן של אנשי חיפה ובית שאן שמחליפין בקריאתן, וכן יש לפרש שם גבי אל יכתוב חית"ן היה"ן, וה"ג הכי גבי וחיכיתי לה, שה' וחי' ממוצא אחד עכ"ל מהרש"א, הרי מפורש כדברי מעלתו שקריאת ה' וחי' דומין להדדי. ולא עוד, שנמצא לדברי מהרש"א שהגמ' משווה דמיון קריאת ה' וחי', לאלפי"ן ועייני"ן שדומים ממש בקריאתן (ע"ע תוספות שם).

בנוגע זה רצוני להביא כאן דבר נעים, קטע שנדפס בראש ספר מעלת היוחסין להגרא"ז מרגליות בעל "בית אפרים" (כנראה הפתיחה נכתבה ע"י נכדו), וז"ל, הסתופף (-הגרא"ז מרגליות) בצל כ"ק הגה"ק מו"ה אברהם יהושע העשיל בעמח"ס אוהב ישראל, ופעם אחת שאלו שיפרש לו דברי הירושלמי ר' חייא נפק לקרייתא, חזי דמחללי עצרתא, אמר למחר אכתוב לכם, למחר כתב בפיתקא, עצרת תהיה לכם, אל תקרי תהיה אלא תחיה לכם, ומי האיש החפץ חיים ישמור חג העצרת מלחללו. וצ"ב מדוע לא אמר להם תיכף הדברים הללו. ובתוכ"ד השיב הגרא"ז כי הדבר פשוט על פי מש"כ במגילה כ"ד א"ל ר' חייא לר"ש בר רבי וכו', וא"כ לא היה יכול לדרוש בעל פה אל תקרי תהיה אלא תחיה, דלא היה יכול לבטא אות חי"ת, לכן אמר לו אכתוב בפיתקא. והה"ק נשקו על ראשו ע"כ.

בברכה מרובה,

יעריה אפרים, סאטמאר א"י

תגובת הרב הלל שמעון שימאנאוויטש:

כבר כתבתי שיש הרבה מקורות לחילוף ה' וחי', ועתה הראני הבחור ישראל בינדר שיחי ממתבתא קרן התורה את דברי התוספת (קידושין לא, א ד"ה כבד את ה' את ה') שכתבו כן בשם הירושלמי וז"ל, כבד את ה' מהונך - בירושלמי דורש מהונך כמו מחונך, ע"כ. ובלימודי עם בני מרדכי נ"י ראינו שהתוספות יום טוב (פאה פרק ז משנה ו) הביא בשם הירושלמי שיש ללמוד ל"ט מלאכות מ'אלה, וז"ל הירושלמי, רבנן דקיסרין אמרין מן אתרה לא חסרה כלום [שאפשר ללמוד ל"ט מלאכות מתיבת 'אלה' לבד]. אל"ף חד. למ"ד תלתין. ח' תמניא. לא מתמנעין רבנן דרשין בין ה"א לחי"ת, ע"כ. ואטו כי רוכלא...

מרן עם הרב רודמן

לכבוד מערכת "עלים" שיחי,

תהילת רצוני להביע רגשי הכרת הטוב בעד העונג שבת האמיתי שאני מתענג מידי שבת בשבתו בקוראי הגליון הנפלא היוצא לאור ע"י מעכ"ת.

רצוני להעיר על מה שנדפס ב"עלה תורה" פרשת וירא תשפ"ג מספר תפארת שמואל מהגר' שמואל בירנבוים זצ"ל ליישב תמיהה גדולה, למה לא היה כל העקידה טעות מעיקרא, שהרי היה מקום לפרש ציווי הבורא שיעלהו בלבד ולא לשחטו. ואם כן מה היה גודל זכות העקידה שמזכירין כמה פעמים לזכות זרעו של אברהם.

וביאר הגרש"ב ע"פ דרשות הר"ן (דרוש ז), שכיון שהתורה מסורה לחכמי הזמן ממילא יש להם כח להכריע אפילו כנגד מה שנפסק בשמים. ולפי זה ביאר שכיון שהיה יכול לפרש הציווי של "והעלהו" בשני פנים, ואברהם אבינו הכריע לפרשו שצריכים להקריבו בפועל, ממילא נפסקה ההלכה כפי הבנתו.

ולכאורה יש להעיר על דבריו, דכד נדייק טובא בדברי הר"ן, וכך מטו בבי מדרשא, נראה דעיקר היסוד הנ"ל שהתורה מסורה לחכמי התורה היינו רק לאחר מתן תורה, כמו שכתב הר"ן לדייק מנוסח הברכה שמברכים על התורה "וחיי עולם נטע בתוכנו", וכן מה שאנו אומרים "ונתן לנו את תורתו" שהכח לחכמי התורה להכריע בכל דיני התורה ניתן רק בזמן מתן תורה. וכן מטין דברי הקצות בהקדמתו (א"ה: בגליון הנ"ל העתקתו מהקדמת השב שמעתתא, אבל טעות היא, והאמת כמו שכתוב בספר תפארת שמואל שדבר זה הובא בהקדמה לקצות החושן).

ובזה ביארו שמה רבינו היה יכול להוסיף יום אחד מדעתו דוקא משום שכבר נמסר כח התורה ביום ו' סיון, וכבר נעשו חכמי ישראל הבעלים על התורה.

ולפי זה זכינו לדין שלא התחיל הבעלות לחכמי התורה כי אם מזמן מתן תורה, ואם כן לא שייך שיכריע אברהם אבינו נגד כוונת ציווי הקב"ה כביכול. ועיין שיעורי רבינו מאיר הלוי עה"ת שתירץ הקושיא באופן אחר.

יחינו ב"ב"א אלו

תשובה עוקרת העוונות למפרע

לכבוד הר"ר צבי פינקלשטיין שליט"א,

ישר כחך על מאמר של כת"ר בגליון השבועי של 'עלה זית' בענין תשובה העוקרת העוונות למפרע. נהנתי מאד!

רציתי להוסיף על דבריו, מלבד הגמ' הידוע במסכת יומא (דף פו ע"ב) גדולה תשובה שזדונות נעשות לו זכויות ומסיק שם דהיינו כשעושה תשובה מאהבה. עוד יש מדרש נפלא בפרשת לך לך (לט"ח) הובא בפרי צדיק בפרשת חיי שרה וז"ל, לפי שהיה אבינו אברהם מתפחד ואומר, תאמר שיש בידי עון שהייתי עובד עבודת כוכבים כל השנים הללו, א"ל הקדוש ברוך הוא "לך טל ילדותיך" (תהלים קי, ג), מה טל זה פורח אף עונותיך פורחים, מה הטל הזה סימן ברכה לעולם, אף אתה סימן ברכה לעולם ע"כ. והיינו שאברהם אבינו היה מתפחד ממ"ח השנים ראשונים של חייו (ע"פ יפה תואר במדרש) שלא עבד את השי"ת אלא להיפך שעבד עבודה זרה. וע"ז אמר לו הקב"ה שע"י תשובתו נתבטלו כל השנים הללו. כן נ"ל ביאור המדרש. ומובן עפ"ז למה אברהם מת 'זקן ושבע ימים', ופירש הרמב"ן שלא רצה ולא התאוה לחיות שום יום מחייו פעם נוספת. ולכאורה הוא פלא, האם לא רצה אברהם אבינו לחיות שוב את השנים שעבד ע"ז? אלא הביאור כנ"ל, דכיון שעשה תשובה מאהבה ממילא כל העבירות נעשות זכויות.

בברכת כל טוב, מ"א' ב"ב"א אלו

תגובת הרב צבי פינקלשטיין:

לכבוד הרה"ג ר' ביברפלד שליט"א, ישר כחכם על ההערות ועל הזדמנות לישא וליתן עמך בדברי תורה. בעקבות הערותיך נראה שאולי לא ביארתי ככל הצורך את החקירה אם תשובה עוקרת למפרע או לא. הנה זה פשוט וברור שהתשובה עוקרת את החטא, ואם עשה תשובה מאהבה זדונות נעשות זכויות כמו שהביא כת"ר ממסכת יומא. וכן מפורש ברמב"ם (הלכות תשובה ז, ד) שהבעל תשובה "אהוב ונחמד הוא לפני הבורא כאילו לא חטא מעולם". אלא דמכל מקום יש לדון אם הדברים אמורים רק מכאן ולהבא, כלומר דמכאן ולהבא נחשב צדיק גמור ואהוב אצל הקב"ה כאילו לא חטא, ואין לו זדונות רק זכויות, אבל למפרע בשעה שחטא היה נחשב רשע - ואם באותה שעה בנו לא כיבדו לא ביטל מצוות כיבוד אב, שהרי לא היה בכלל 'עושה מעשה עמך'. או דילמא התשובה פועלת גם למפרע, ונמצא שגם באותה שעה היה בכלל עושה מעשה עמך ובנו ביטל מצוות כיבוד. ונראה שהצד השני הוא באמת חידוש גדול, אבל מצאתי כן ברדב"ז ובמהר"ם שיק כמו שהבאתי בסוף המאמר.

continued on page 7

במשך יותר מארבעים שנה, נטל על עצמו מכוון 'משנת רבי אהרן', בראשות הרה"ג ר' צבי רוטברג שליט"א, משימה ענקית: עריכה והוצאה לאור של כתבי מרן הגר"א והגרי"ח ש'קוטלר זצוק"ל, ולהבחיל"ח מורינו ראש הישיבה הגאון רבי אריה מלכיאלי שליט"א. כבר נודעו לשבח ספרי המכון הביכלי התורה אשר הפכו מהרה לנכסי צאן ברזל של תלמידי חכמים ברחבי העולם, ועוד ידם נטויה. המכון כולל גם ארכיון, בו גנוזים אלפי מסמכים הקשורים לתורה, עבודה וגמילות חסדים של הגר"א ק ובנו הגרי"ח ש. לאחרונה, הוחל בארגון ומיון מסמכים אלו, וכתוצאה מעבודה זו נתגלו המכתבים המתפרסמים להלן.

תשו"ח למכון 'משנת רבי אהרן' ולעומד בראשו הרה"ג ר' צבי רוטברג שליט"א על הרשות לפרסם מכתבים אלו שהיו ספונים וטמונים עד היום. זכות רבותינו זצוק"ל תעמוד להם לטובה ולברכה, וחפץ ה' בידם יצלח להגדיל תורה ולהאדירה.

* * *

נידון המכתבים הוא מריטת נוצות עופות שחוטים במים חמים. הנה קיי"ל, שלמרות שלא נאסר באכילה דם האברים שלא פירש לחוץ (ובשר חי מותר באכילה בלי מליחה), מ"מ באופן שפירש דם ממקום למקום, אסור באכילה (יו"ד סי' סז סעי' א). ועל כן, במקרה שנפל חתיכת בשר שלא נמלחה למים חמים שהיד סולדת בהם, חוששים שהחום גורם לדם לפרוש ממקום למקום, ונהגים לאוסרה באכילה (רמ"א יו"ד סי' סז סעי' יא, ש"ך שם ס"ק מד). על פי הג"ל, אסור למרוט נוצות עוף שחוט שעדיין לא נמלח, על ידי מים חמים שהיד סולדת בהם (יו"ד סי' סח סעי' י-יא). כבר הרדב"ז (ח"ד סי' אלף שיט) כתב לאסור מריטת הנוצות אפילו במים חמים שאין היד סולדת בהם, מאחר שעלול לבא לידי איסור, ובעידן המודרני, שהעופות השחוטים מעובדים בבתי חרושת על ידי פועלים נכרים, לפעמים ראו פוסקים לאסור מריטה בכל סוג מים חמים, אפילו כשאין היד סולדת בהם, מאחר שעלול הדבר לבא לידי קלקול.

כרוז מאגודת הרבנים ד' סיון תשי"ט

בסביבות שנת תשי"ד-תש"כ, קם בלוס אנג'לס ועד כשרות חדש, ובו התירו מריטה ע"י השרייה בחמין. כמובן שהדבר עורר פולמוס גדול, ובנידון זה עוסקת התשובה שלפנינו. אחת מטענותיו של המתיר היתה, שעל ידי קולא זו העופות נוחים לבשל, ונמצא שקל יותר לשמור הלכות כשרות, ומרן הגר"א זצוק"ל במכתבו מתייחס גם לטענה זו.

המכתבים נערכו בטוב טעם ודעת על ידי הרב משה דמביצר שליט"א ממכון 'משנת רבי אהרן' בתוספת פרטים רבים ומעניינים על המעשה והנלווה אליו, וכן תוספת מקורות והערות על גוף המכתבים, המעמידים את דברי מרן זצ"ל בקרן אורה. בגליון זה נאלצנו להביא רק עיקרי הדברים, מפני קוצר היריעה, ועוד חזון למועד. יש לציין שתשובת הגר"א ק אינה מכת"י, כי אם מהעתק שכתב תלמידו הרב זלמן אורי זצ"ל, שהיה מעורב בדיו ודברים זה. עוד נציין, שמעשה זה ותשובת הגר"א ק, הוזכרו - בתוספת פרטים - בספר 'מה נדבר' מתלמידו הגר"א משה היינעמאן שליט"א, והובאו הדברים בעלה פסק.

תשובת מרן הג"ר אהרן קוטלר זצוק"ל

בעזה"י יום ב' ה' ניסן תשי"ט

כבוד ידידי הרב המאור הגדול רב פעלים לתורה יקר רוח מהר"ש דלגין שליט"א אחד"ש כת"ר בידידות,

הנה אחרתי תשובתי על שאלתו מעוצם הטרדות, גם שרציתי לברר מציאות הדברים, וקצת זמן לא הייתי בקו הבריאות.

נדון השאלה גין מליגת עופות במים חמים בחום של מאה ועשרים מעלות, קרוב הדבר כי זה חשוב חום שהיד סולדת בו, גם לכמה פוסקים אין ספק כי זהו יד סולדת. וידוע מה שכ' בגליון מהרש"א (א.ה. לש"ך יו"ד סי' סח ס"ק כז) כי אחרי שכלי שני אינו מבשל ומ"מ מבליע הרי חמור יותר דלא הוי דם שבשלו ויש בזה חשש תורה.

(ב) נתברר מכמה שובי"ם נאמנים כי ישנן עופות גם מיני עופות שאין חום הנ"ל מספיק וצריכים כמאה ושלישים מעלות, ומאד קרוב הדבר לבא לידי מכשול כי ידוע הקושי הגדול בהשגחה מדוייקת ובעיקר הדבר מסור לפועלים.

(ג) בדרך כלל יצא מזה היתר למלוג ברותחין ונתת דבריך לשעורין שלא יתקבלו, והכי הדבר נהוג לאסור מאז מעולם ואין לפרוץ הדבר.

הטעם למנוע מכשולים של נו"ט ח"ו אינו בנותן טעם להקל.

בפרט שבעיקר הדבר משמע דהוי יד סולדת, גם כי כפי הנשמע שבאיזהו מקומן עושין המליגה אחר המליחה, ואפשר שיהא בהיתר. מ"מ מברכו בכטו"ס ובחג כשר ושמח דו"ש כת"ר בידידות,

(מ.א.)

פריסת שלו' וברכת חג כשר ושמח לידידי הרב הגאון מהר"ב ארלאנסקי שליט"א. הנ"ל. פ"ש וברכת חג כשר ושמח ואחיו הרה"ג מהר"י שליט"א. (א.ה. הרב יחזקאל דולגין, מתלמידי הגר"א ק.)

שאלת הרא"י דולגין זצ"ל

יום ב' תענית אסתר, תשי"ט

כבוד הרה"ג רשכבה"ג שר התורה והיראה וכו' וכו' כמוהר"ר אהרן קטלר שליט"א

אחדשה"ט באה"ר,

הנה לפני כעשר ימים טלפנתי לכת"ר ע"ד השאלה בנוגע להסרת הנוצות מעופות במים של 120° פערענהייט וכת"ר אמר לי שדייק בענין ויושיבני תשובה בשבוע הבא. ועתה כעבור יותר משבוע ימים ולא קבלתי את תשובתו אמרתי לכתוב לכת"ר ולבקשו להשיבני דבר על שאלה זו. כי הענין גדול הוא עד מאד בעירנו ותלוי בשאלה זו מחלוקת וגם עניני חול השם ר"ל.

אלא שכל הרבנים מסכימים שאם יקבלו מכת"ר תשובה ברורה בענין, עליו הם סומכים כי, ב"ה, יודעים שאין לכת"ר שום התענינות חוץ מאמיתת הדין.

והנה קהילה גדולה לה' בת מאות אלפי יהודים עומדים במבוכה ומבקשים הוראה שעלי' יוכלו לסמוך לכל הדעות.

ואני מפציר בכת"ר מאד, אע"פ שאוכל להשיג את טרדותיו הרבות, שישבנו תומ"י אם רק אפשר מכיון שהענין הוא כ"כ חשוב.

ואני מודה לכת"ר למפרע על תשובתו ומאחל לו ולכל הנלווים אליו פורים שמח וכט"ס.

בהוקרה רבה כערכו הרם,

אברהם אורי דולגין

פ"ש לבית מכל תלמידיו ומוקיריו פה בעיר.

לרגל הגליון הזכור של מרן ראש הישיבה זצ"ל, ליקטנו וסידרנו מותג ספרי המכון פסקי הלכות והנהגות מתורתו, וכן דברי מחברים שדנו בפסקיו. נציין שלא הבאנו את כל המובא בספרי המכון, אלא רק כפי שעלה בידינו לפום ריהטא. פסקי ההלכות מלוקטים מספרים שנדפסו ע"י מכון עלה זית, ובכל הלכה צוין מקורה.

הלל שמעון שימאנאוויטש

קריאת שמע ותפלה

א. אפשר לעשות מקלחת במקום תשעה קבין. הרב מנחם מנדל אייברמסאן, בני אברהם (הרחצה בהלכה פרק ב הערה י)

ב. כשהגרא"ק זצוק"ל היה בבית חולים, הסתפק אם רשאי לברך ולהתפלל מפני נקיות, ושלח את תלמידו הג"ר לייב היימן זצ"ל להג"ר מפינשטיין זצוק"ל שישאלנו. ואף שהגרא"ק עצמו השיב בהזדמנות אחרת על שאלה דומה (ראה אש התורה עמ' שלז), מ"מ בנוגע לעצמו לא רצה לפסוק. **ספר לב ארי על הג"ר לייב היימן**

תפלת הדרך

ג. נסתפק הביאור הלכה (סימן קי סעיף ז ד"ה ואין) בהלכות תפלת הדרך, במי שיוצא לדרך רחוקה יותר מפרסה, אך לכל אורך הדרך יש איזו עיר שאינה רחוקה פרסה, האם חייב לומר תפלת הדרך, וכתב שיאמר בלי חתימה. ורבים מהאחרונים דנו בזה.

ואמר הגרי"א הכהן פארכהיימער שליט"א, דהגר"נ וכטפויגעל זצ"ל היה מבקש מאחר להוציאו בתפלת הדרך ולא היה רוצה לברך לעצמו. ושאל לו טעם הדבר, והשיב, דכיון שלמד בישיבת קמניץ הרי הוא מחשיב עצמו לתלמיד של הג"ר ברוך בער לייבאוויץ זצ"ל, וכשהיה הג"ר ברוך בער זצ"ל באמריקה לא היה מברך תפלת הדרך, ואף שהוא אינו יודע טעם הדבר הרי הוא חושש לשיטתו. ושאל לו הגרי"א הכהן פארכהיימער שליט"א איך היה נוהג הגרא"ק קוטלר זצ"ל בזה, והשיב לו דכשהיו נוסעים יחד היה מבקש מהגרא"ק זצ"ל להוציאו. ונמצא, דשיטת הג"ר אהרן קוטלר זצ"ל היתה דאפי' בזמנינו מברכים תפלת הדרך. וכן כתב בשו"ת רבבות אפרים (ח"ו סי' קט), שראה בעצמו שהג"ר אהרן קוטלר זצ"ל בירך מירושלים לבני ברק. **הרב אהרן שטויבער, קונטרס תפלת הדרך (פרק ג באריכות, ושם הערה פה)**

ד. כתב השו"ע (סימן קי סעיף ו) וז"ל, הר"מ מרוטנבורג כשהיה יוצא לדרך בבוקר היה אומרה אחר יהי רצון, כדי להסמיכה לברכת הגומל חסדים ותהיה ברכה הסמוכה לחברתה, עכ"ל. וכתבו המג"א (ס"ק יג) והמשנה ברורה (ס"ק כח), שאם נוסע באמצע היום יסמיכה לברכה אחרונה או לאשר יצר.

ואמר הגרי"א הכהן פארכהיימער שליט"א בשם הגרי"ח"ש קוטלר זצ"ל, דשיטת הגרא"ק קוטלר זצ"ל היא שדין ברכה הסמוכה לחברתה הוא רק כששתי הברכות שייכות זו לזו, וכמו בסוגיא בכתובות (ח, א) לענין שבע ברכות, אבל בשאר דוכתי אין ברכה נפרדה נחשבת סמוכה לחברתה. ואמר הגרי"א הכהן פארכהיימער שליט"א דלפ"א זצ"ל לסמוך תפלת הדרך לברכה אחרת, שהרי אינה שייכת לברכה שלפניה. ועוד אמר הגרי"א הכהן פארכהיימער שליט"א, דבליקוואד שהוא אתריה דהגר"א קוטלר זצ"ל כוותיה עבדינו. **הרב אהרן שטויבער, קונטרס תפלת הדרך (פרק ח עמ' קיג, והובא בגליון 'עלים' פרשת ראה תשפ"ב)**

ה. (מהגרי"ח"ש קוטלר זצ"ל) כתב השו"ע (סימן קי סעיף ה), שאין לומר תפלת הדרך אלא פעם אחת ביום. וכתב במשנה ברורה (ס"ק כו) שמי שנוסע ביום ובלילה

בלי הפסק, יש לברך תפלת הדרך בבוקר בלי חתימה, עכ"ל. ואמר הגרי"א הכהן פארכהיימער שליט"א, דהגרי"ח"ש קוטלר זצ"ל הגיד לו, שכשהיה נוסע לאמריקה בספינה, היה אומרה כל יום בברכת שמע קולנו, כדי לאומרה עם חתימת הברכה 'שומע תפילה'. **הרב אהרן שטויבער, קונטרס תפלת הדרך (פרק ד עמ' עט)**

ו. (מהגרי"ח"ש קוטלר זצ"ל) כתב השו"ע (סימן קי סעיף ד) בהלכות תפלת הדרך וז"ל, ואם אפשר יעמוד מליך כשיאמרנה, ואם היה רוכב אין צריך לירד, עכ"ל. ואמר הגרי"א הכהן פארכהיימער שליט"א שפעם אחת היה נוסע עם הגרי"ח"ש קוטלר זצ"ל, ושאל להגרי"ח"ש"ק זצ"ל אם צריך להעמיד המכונית כדי לומר תפלת הדרך, והשיב לו "אין בריסק פירט מען אזוי, אבער מיר פירן דאך נישט אזוי" (בבריסק נוהגים לעמוד אבל אין אנו נוהגים כן). ואמר לו להמשיך נסיעתו ולא לעמוד. [ונראה טעמו, שאם יש איזה טירחא א"צ לעמוד]. **הרב אהרן שטויבער, קונטרס תפלת הדרך (פרק ז עמ' קח)**

שבת

הפסקים על הלכות שבת שלא צויין עליהם מקור, מלוקטים מספר 'מה נדבר' משיעורי הג"ר משה היינעמאן שליט"א, ונערכו ע"י תלמידו הרב יהודה הלוי העבער שליט"א. על שאר הפסקים צויין מקור.

ז. מי שמקדש בשביל רבים יש מעלה מיוחדת לקדש בישיבה, דבזה הוי קביעות יותר גדולה. ועל כן אף שנהג מו"ר הגאון ר' אהרן קוטלר זצ"ל להבדיל בביתו מעומד, אבל בישיבה נהג לישב.

ח. דעת הג"ר אהרן קוטלר זצ"ל, שמשקאות קלים [sodas] אינם חמר מדינה. **הרב מנחם מנדל אייברמסאן, בני אברהם (חלק ב עמוד קיא, מספר הל' פסח להגר"ש איידער פרק כ הערה סז)**

ט. דעת הגרי"א דצריך לחתוך שתי החלות של הלחם משנה בעת בציעת הפת. וכן היה נוהג מו"ר הגאון ר' אהרן קוטלר זצ"ל בישיבה. [אמנם אף שהקפיד הגאון ר' אהרן זצ"ל על זה בישיבה, אין מזה ראייה שתמיד היה נוהג כן. דאפשר דרק בישיבה שהיו שם הרבה בחורים וידע שבודאי יאכלו שתי החלות, סבר דכדאי לקיים דעת הגרא"ק. אבל בביתו וכדומה שלא היו הרבה מסובין יתכן דלא היה חותך אלא אחת מהחלות].

י. כתב בשו"ע (סימן קסז סעיף טו) "אין המסובין רשאים לטעום עד שיטעום הבוצע". וברמ"א כתב "אבל מותר לתת לכל אחד חלקו קודם שיאכל הוא, והם ימתינו עד שיאכל הוא". וכן נהג מו"ר הגאון ר' אהרן קוטלר זצ"ל לחלוק חתיכות מהחלה לכל המסובין קודם שאכל בעצמו.

יא. העולם אומרים שאין לאכול חתיכת קצה הלחם (end piece) מפני שהוא קשה לשכחה. אבל לא מצאתי מקור לזה בפוסקים. וכן שמעתי ממו"ר הגאון ר' אהרן קוטלר זצ"ל, שלא שמע מעולם שיש בו חשש קשה לשכחה. והוא בעצמו היה נוהג לאכול חתיכת קצה הלחם. ומסתמא הגאון ר' אהרן זצ"ל עשה כן משום שהקצה היא חלק הנאפה ביותר, ועל כן אכל אותה משום כבוד שבת, אך לא שמעתי מהג"ר אהרן אם זה היה טעמו.

יב. כתב הרמ"א (סימן רנז סעיף ח) "ומצוה להטמין לשבת, כדי שיאכל חמין בשבת, כי זהו מכבוד ועונג שבת. וכל מי שאינו מאמין בדברי החכמים ואוסר אכילת חמין בשבת, חיישין שמא אפיקורס הוא". ובמשנה ברורה (ס"ק מח) כתב דמי שמזיק לו חמין מותר לאכול צונן. אמנם כשנחלה מו"ר הגאון ר' אהרן קוטלר זצ"ל בחולי מעיים ואמרו הרופאים דאין לו לאכול חמין, אכל קצת מהחמין. ואמר שאצל המהר"ם שיק היה דבר חשוב מאוד לאכול חמין בשבת, ועל כן ראוי לדחוק עצמו לאכול. [א.ה. הג"ר משה היינעמאן שליט"א אמר שלא מצא היכן כתב המהר"ם שיק להחמיר בזה, עכ"ל. ועיין לתלמיד המהר"ם שיק בספר תורת חיים (סימן רנז ס"ק לד) שכתב להחמיר בזה וז"ל, "אבל לבעל המאור יש אומרים

למעלה: הגרי"ד עם מרן (בצד שמאל)
למטה: בחתונת הרב הלל זאקס, מימין לשמאל: הרב ליפשיץ, הרב סילבר, מרן, הרב מנדל זאקס, החתן, הרב אפשטיין, הרב חברוני, והרב לסין

שתקנת רז"ל לאכול חמין, אם כן כל מי שאינו אוכל הגם שיש לו טעם שמזיק לו, אף על פי כן חיישנין, דכיון שתקנו רז"ל כן, עובר הוא על דברי חז"ל, ואין לו לירא שמזיק לו ששומר מצוה וגו', וחמורי' דברי סופרים יותר מדברי חז"ל".]

יג. אף דלכתחילה אין לאכול בשבת אחר השקיעה, מכל מקום דעת מו"ר הגאון ר' אהרן קוטלר זצ"ל דמי שעדיין לא אכל סעודה שלישית יכול לאכול עד ארבעים דקות אחר שקיעה [כן הורה בליקוואוד, אבל הזמן בדיוק תלוי בכל מקום ומקום].

[א.ה. **הרב מנחם מנדל אייברמסאן, בספר בני אברהם (חלק ב עמוד קמז)**, כתב מעין זה: אם לא אכל סעודה שלישית בשבת אפילו הרבה דקות אחר שקיעה, יכול לאכול כזית].

יד. אף שלכתחילה צריך שהבלעך יכסה בין האש ובין הכפתורים, דעת מרן האגרות

משה דהעיקר הוא הכיסוי שעל גבי האש, ולא הכיסוי של הכפתורים, וכמו דינא דגמרא דצריך האש עצמו להיות 'גרוף וקטום'. ולכן בשעת הדחק סגי בכיסוי שעל האש לבד. אבל דעת מרן הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל להיפך, שהעיקר של הבלעך הוא הכיסוי שעל הכפתורים כיון שבהם יכול להגדיל האש, ובדיעבד סגי בכיסוי הכפתורים לבד.

טו. קבע מרן הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל על פי נסיון, לדחומרא שיעור יד סולדת בו הוא ק"כ מעלות פרנהייט (120°F - 49°C). וכך היה המעשה, שנשאל הג"ר אהרן זצוק"ל מאחד מעיר סן פרנסיסקו [א.ה. נדצ"ל לוס אנג'לס ועיין עלה הוראה] לענין מליגת תרנגולים [דאין להכניסם במים שהיד סולדת בהם קודם מליחה (עיין ביו"ד סימן סח סעיף י)], וכדי לענות לשאלה עשה ראש הישיבה נסיון, וכך עשה: שם קערה גדולה על השולחן, ונתן בה מדחום (thermometer). והביא עשרה בחורים, וכולם שמו ידיהם בתוך הקערה. ואחר כך שפך מים חמים מקומקום (kettle) לתוך הקערה. והיה אחד ממרס (mix) את המים כדי להשוות החום בכל הקערה. וכאשר הגיעו המים לשיעור 120 מעלות הוציא בחור א' את ידו מן הקערה. ועל פי זה קבע הג"ר אהרן את השיעור לחומרא ב-120 מעלות. [א.ה. עיין עלה הוראה תשובת מרן בענין זה שנתגלה לאחרונה].

טז. קפה נמש מתבשל בשעת הייצור [ועל ידי זה נעשה הקפה לדבר יבש, כי הבישול מוציא כל המים מן הקפה]. ומטעם זה מנהג העולם שמיניחים הקפה נמש בכלי שני. אמנם דעת מרן הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל היתה להחמיר ליתנו דוקא בכלי שליש. ואמר הגר"מ היינעמאן שליט"א בטעמו של הג"ר אהרן זצ"ל, שהיה חושש דאף שמבשלים הקפה בעת הייצור, מכל מקום יתכן שהם משאירים חלק מהבישול, באופן שבשעה שמערב הקפה עם מים חמין הוא גומר הבישול. ולכן אמר שכדאי להכין הקפה בכלי שליש.

יז. לענין לקיחת ויטמינים, דעת מרן האגרות משה זצ"ל שאם נוטל אותם רק כדי לחזק את מזגו הרי זה מותר. אבל אם נוטל אותם מפני שאינו מרגיש טוב, אסור ליטלם, מפני שזהו מעשה רפואה למי שאינו חולה כל גופו. אמנם דעת מרן הגאון ר' אהרן קוטלר זצ"ל הוא להיפך, דבדרך כלל מי שנוטל ויטמינים מפני שאינו מרגיש טוב הרי זה מחמת חלישות בכל גופו, ואם כן הרי זה בגדר 'חולה כל גופו', ומותר. אבל מי שנוטל אותם רק כדי לחזק את מזגו הרי זה אסור, כמו שכל רפואות אסורות למי שאינו חולה כל גופו.

יח. שמעתי מהג"ר יחיאל פאר שליט"א (ראש ישיבת דרך איתן) דפעת בעת לימודו בישיבה בליקוואוד שכחו לפתוח הקופסאות של טונה מלפני שבת, ושאלו לראש הישיבה הגר"א קוטלר זצ"ל מה עליהם לעשות, ואמר דיש לפותחן בשבת, וטען אחד מהתלמידים דהלא ר' משה מסיק לאסור, ואמר אם כן [דרצה להחמיר על עצמן] יפתחו בשינוי. והגר"י פאר שליט"א אמר, דהגאון ר' אהרן קוטלר זצ"ל הוסיף, דסברת החזון איש לאסור פתיחת הקופסאות משום דהוה עשיית כלי שהדרך הוא להשאיר קצת מהדגים בתוכן אחר פתיחתו, וגם משתמשים עם הקופסא למסמרים, אינו מובן לו, דודאי אינו כלי דהרי ראינו שזורקים את הקופסאות לאשפה, ודינים כחולות (סימן שיד סעיף ח) ואין עליהם שם כלי,

עכ"ל. וחכם אחד כתב לי שגם הג"ר ישראל טאפלין שליט"א אמר שסיפר לו הג"ר אליעזר סטפנסקי שליט"א ששמע מהגר"א קוטלר זצ"ל להתיר לפתוח קופסאות טונה בשבת. **הרב מנחם מנדל אייברמסאן, בני אברהם (פתיחת בקבוקים ואריזות בשבת, מילואים סימן ז)**

עירובין

יט. כתב השו"ע (סימן שסד סעיף ב) וז"ל, רשות הרבים עצמה אינה ניתרת אלא בדלתות, והוא שנועלות בלילה. ויש אומרים אף על פי שאין נועלות אבל צריך שיהיו ראיות לינעל וכו', עכ"ל. וכתב המשנה ברורה (סק"ח), שמלשון השו"ע מבואר שנקט כדעה ראשונה, ולפי זה אין מערבין רשות הרבים אלא בדלתות, ואין מועיל צורת הפתח. וכתב, שמה שנוהגים לסמוך על צורת הפתח, משום שסומכים שרשות הרבים היא רק כאשר ששים רבוא בוקעין בו. אך מפני שהרבה ראשונים סוברים שר"ה היא גם ללא ס' ריבוא, על כן אף שאין למחות בנהגים להקל, מ"מ כל בעל נפש יחמיר לעצמו שלא לטלטל ע"י צורת הפתח לבד, עכת"ד. ובביאור הלכה (שם ד"ה ואחר) הביא טעם אחר למנהג העולם להקל בצורת הפתח, דנקטי כשיטת הרמב"ם דלא אתי רבי' ומבטלי מחיצתא, ומדאורייתא סגי בצורת הפתח, ולא נשאר לנו כי אם איסור דרבנן, ובזה אפשר דיש לסמוך על הדעה שאין רשות הרבים אלא בששים ריבוא.

ובאמת הרבה אחרונים נתלבטו מדוע נהגו לסמוך על צורת הפתח. ובשו"ת משנת רבי אהרן [או"ח סי' ו סק"י ד"ה גם] הביא דברי המ"ב שאין לסמוך על הסברא דלא בעינן ס' ריבוא. ועוד הביא יישובו של המ"ב דנקטי כשיטת הרמב"ם דלא אתי רבי' ומבטלי מחיצתא, אמנם מרן הגר"א קוטלר זצ"ל לא ניחא ליה נמי בהא, משום שהוכיח (שם סק"ד סק"ה וסק"ו) מדברי הגר"א כדעת המשכנ"י, דגם הרמב"ם ס"ל דאתי רבי' ומבטלי, עיי"ש. ומשו"ה כתב מרן הגר"א קוטלר זצ"ל (שם ד"ה אך צ"ל) ביאור אחר במנהג העולם, וז"ל: אך צריך לומר דעיקר הסמך [פירוש של מנהג העולם] הוא שאין רשה"ר מפולש משער לשער, ובזה נתבאר בס"ד, ועוד יתבאר שאין לסמוך על זה [כוונתו כנראה בנידון של התשובה דשם הוי מפולש לפי המשך ביאורו מה חשיב "מפולש משער לשער" דשכיח טובא במדינתנו], מלבד מה שהרי כמה שיטות הראשונים שגם ברשה"ר דרבנן ובכל מקום בקיעת רבי' צריך נעילת דלתות וכו', אך בעיקר הדבר יש צדדים גדולים דיש כאן רשה"ר דאורייתא ממש, עכ"ל.

והיינו, דדרכו של מרן הגר"א קוטלר זצ"ל בביאור מנהג העולם הקדום, משום שבזמניהם לא היו רחובות שכוונתיהם שעירבו - מפולשין. [נהיתר זה כתב הגר"ש כהנא מרבי' וורשא (הובא בשו"ת משנה הלכות חלק ח סי' קג), ומוזכר גם בשו"ת בית אפרים (או"ח סי' כו)]. אלא שכתב הגר"א קוטלר שבזמנינו במקומות רבים לא שייך היתר זה. **הגר"ר חיים צבי הכהן, רשויות לשבת (שער א סימן ט עמ' פט)**

מועדים

כ. באופן שמותר להחם מים ביו"ט, כמו לרחיצת פניו ידיו ורגליו, או לצורך אוכל נפש ושאר דברים המותרים, נהגו העולם היתר גם לפתוח ברז מים החמים. ואע"פ שגורם עיי"ז שיכנסו מים צוננים ויוחמו, ואין צריך לאותן מים אחרים, מ"מ מותר כיון שאי אפשר למים שצריך להם בלא המים האחרים. וכן אמר הגר"ש מילר שליט"א בשם הגר"א קוטלר זצ"ל שהתיר בפשיטות. **שיעורי הלכה להגר"ש פעלדער (ח"ב הלכות יום טוב פרק כב סעיף א)**

כא. הגר"ש מילר שליט"א (שבת שלמה פרק כ הערה לב) העיד, שהגאון רבי אהרן זצ"ל היה נוהג לרחוץ פניו ידיו ורגליו ביום טוב שחל ערב שבת. **הרב מנחם מנדל אייברמסאן, בני אברהם (הרחצה בהלכה, פרק ד חלק ז)**

כב. תנור חמץ, מועילה בו הכשרה לפסח ע"י שמסיקו בחום הכי גבוה. **הרב שלמה י. האבקרפעלד שליט"א, קובץ אם תעירו (גליון יב)**

כג. כתב הגר"ש אויערבאך (שו"ת מנחת שלמה מהדו"ק סימן צא אות כ), שמסתברא דעל מה שלא נדר בפירוש, כגון מנהגי מצוה, יכולים שפיר לסמוך

למעלה: הרב אהרן קוטלר בצעירותו
למטה: הגר"ש מילר שליט"א

בשר וחלב

לא. כתב המחבר (יו"ד סימן צב סעיף ח) וז"ל, מחבת של חלב שנתנו בכירה תחת קדירה של בשר, הזיעה עולה ונבלע בקדירה, ואוסרתה, עכ"ל. וכתב באמרי ברוך (על ספר דגול מרבבה סימן צב שם), שאם יש פתח קצת מן הצד למעלה, י"ל דאין יורד הזיעה ואינו אוסר. וכן אומרים בשם מורינו ראש הישיבה רבי אהרן קוטלר זצ"ל, דבתנורים שלנו יש פתחי אוורור ("ווענטס") ואין צריך לחשוש לזיעה.

ומנהגו היה דאין צריך להכשיר התנור [חוץ מלפני פסח], ורשאי להשתמש בו לבשר ואח"כ לחלב - או להפך - בלי הכשר, אבל צריך להמתין עד שיתקרר, וכל זמן שבישל בשר בתנור ועדיין לא התקרר התנור אין משתמשים בו לחלב. הגר"ר יצחק יעקב קוזלוביץ, משנת יצחק (סימן כ, שיעור ז)

טהרה

לב. בזמנינו שאפשר להכיר ההריון גם בג' חדשי ההריון הראשונים, ורוב נשים מסולקות דמים מיד כשהוכר ההריון, לא אמרינן בזה נשתנה הטבע, וצריכה לחשוש לוסתה (ספר הלכות נדה להרב שמעון איידער זצ"ל פרק א הערה פה, בשם הגר"א קוטלר זצ"ל). הרב יצחק זילבער, וסתות בהלכה (סעיף ז סימן ה עמ' שלד)

לג. מינקת בתוך כ"ד חדשים אף בזמן הזה חשובה מסולקת דמים (ספר הלכות נדה להרב שמעון איידער זצ"ל פרק א הערה עח, בשם הגר"א קוטלר זצ"ל). הרב יצחק זילבער, וסתות בהלכה (סעיף ז סימן ח עמ' שגז)

לד. בשו"ת משנת רבי אהרן (סימן כב) דן גבי אשה שקבעה וסת להפלט כ"ו ימים, ואחר כך ראתה בהפלטת כ"ט, כ"ח, כ"ז, כ"ו, אי אמרינן דקבעה וסת הדילוג או שחזר וסת השוה של כ"ו למקומו. ובתוך דבריו כתב, דאף אם ראתה אחר כך ליום כ"ה כסדר דילוגה, עדיין צריכה לחוש אחר כך ליום כ"ו וז"ל, גם יש לצרף דמסתמא כשראתה בכ"ה ראתה גם בכ"ו דעל פי רוב נמשך זמן הראיה איזה ימים. והנה, אף על פי שלענין קביעות הוסת אזלינן בתר תחילת הוסת עיין סימן קפד סעיף ו, מכל מקום עקירה לא הוי על יום כ"ו אחר שראתה בו, בפרט דמצינו לפעמים דחוששין גם למשך הראיה כמו בדעה ראשונה ברמ"א סוף סעיף יג, ואף החולקים שם אפשר שידוע דעקירה לא הוי, ממילא נשאר הצירוף להחמיר מדעת הרמב"ם, עכ"ל.

ומבואר בדבריו שתי סברות לומר שלא עקרה וסתה. בתחילה כתב סברא פשוטה, שכיון שהמשיכה לראות ביום כ"ו, עקירה לא הוי, מאחר שראתה בו ואין ראייה שיום הוסת אינו גורם לה לראות [וכן כתב בשו"ת מחזה אליהו (סימן קב)]. ובסוף דבריו כתב, שאף להראשונים שבכל ראייה נקטינן שעיקר הגורם הוא ההתחלה ומה שנמשך אינו אלא טפל לעיקר הראייה, מכל מקום בגוונא שכבר ראתה באותו יום ממעין סתום, אפשר שזה גופא מעורר ספק שמה גם בחודש שאחריי שראתה ממעין פתוח, עיקר הראייה הוא יום הוסת של החודש העבר אף שהוא עכשיו באמצע הראייה. הרב יצחק זילבער, וסתות בהלכה (סעיף ב סימן כח עמ' קפד)

על המסירת מודעה שבערב ראש השנה שמנהג ג' פעמים לא ייחשב נדר. והביא שכן השיב הגה"צ מוהרי"ח זוננפלד זצ"ל בשו"ת שלמת חיים (ח"ב תשובה לח). עכ"ד. ואמר הגרש"ז זצ"ל (הובא בהערות שעל קונטרס 'שלמי נדר', הע' 42), שכשהיסב פעם עם הגר"ר אהרן קוטלר זצ"ל במסיבת קבלת פנים להגר"ר אהרן זצ"ל, אמר את הדברים לפניו וקלסיה. הרב יהודה פינקלשטיין, קובץ אם תעירו (גליון טו)

כד. הגאון ר' אהרן קוטלר זצ"ל היה מספר שמע מהסבא מסלבודקה זצ"ל, שאף להרמב"ן דס"ל תמיד שתפלה היא מדרבנן, מכל מקום בתפילות של ר"ה ויום הכיפורים יודה שתפלה דאורייתא, כיון שהוא כעת צרה, והרמב"ן כתב שבזמן צרות יש חיוב לצעוק אל ה' מן התורה. הגר"ר שמואל ישעי' יפה, קובץ אם תעירו (גליון ט)

מימין לשמאל: הרב נסים, מרן, הרב אונטרמן, הרב טולדינו, והרב זוין בקבורת הרב הרצוג

כה. האחרונים הביאו בשם המהרי"ל דיסקין זצ"ל, שהחמיר שתהא התקיעה קול ישר מתחילה ועד סוף בלי שום שינוי ושביר באמצע. אך הגר"ר אהרן קוטלר זצ"ל לא הקפיד אם היה הקול עולה ויורד. שיעורי הלכה להגר"ש פעלדער (ח"א הלכות ראש השנה פרק יד סעיף א)

כו. הגר"ר אהרן קוטלר זצ"ל היה מחמיר ב'תקיעה' אם היה שינוי גדול בגובה הצליל (pitch) דהיינו מקול חלש לקול רעש. שיעורי הלכה להגר"ש פעלדער (ח"א הלכות ראש השנה פרק יד סעיף א)

כז. שמעתי מבעל התוקע שתקע לפני הגר"א קוטלר זצ"ל, שרצה שיתקעו שברים באופן של או-טו או-טו או-טו, וכפי מנהג ליטא. שיעורי הלכה להגר"ש פעלדער (ח"א הלכות ראש השנה פרק יד הערה ג)

כח. איתא בשו"ע (או"ח סימן תרלט סעיף ה), ירדו גשמים הרי זה נכנס לתוך הבית וכו', וברמ"א שם, וכל זה דווקא בשאר ימים או לילות של סוכות, אבל לילה הראשונה צריך לאכול כזית בסוכה אף אם גשמים יורדין, עכ"כ. שמעתי מפי מו"ר הגר"א קוטלר זצ"ל בביאור דברי הרמ"א, דס"ל דמגזירה שוה דט"ו ט"ו ילפי מצוה חדשה, ואינו מדין "שבעת ימים תשבו" כלל, ועל כן הוי כשאר מצות דמצטער חייב. והיה אומר דכיון דמצוות צריכות כונה, צריך לכיין למצוה זו. מתוך מכתב מאת הגאון רבי שמואל אביגדור פייוועלזאן זצ"ל להגאון רבי אפרים גרינבלאט זצ"ל, קובץ אם תעירו (גליון טו)

כט. דעת הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל שיש להדליק נרות חנוכה מ-32-03 דקות אחר שקיעה. הרב מנחם מנדל אייברמסאן, בני אברהם (חלק ב עמוד רפט מספר קובץ הלכות פרק ג. עיין שם שהאריך בשיטתו)

ל. כתב המשנה ברורה בהלכות קריאת המגילה (סימן תרצ ס"ק מח) וז"ל, וצריך השומע להאזין אוזנו ולשמוע כל תיבה ותיבה מפי הקורא וכו', אם השומע חיסר תיבה אחת לשמוע לא יצאו וצריך לחזור, עכ"ל. ושמעתי בשם הגר"א קוטלר זצ"ל, שבאופן שאם היה אדם מעמידו היה יודע היכן הוא עומד, ג"כ מיקרי ששמע. שיעורי הלכה להגר"ש פעלדער (ח"א הלכות פורים פרק מז סעיף א)

רק לדור המדבר שראה בעיניו את מעמד הר סיני, אך הדורות הבאים כיצד ידעו בידיעה ברורה וודאית. על זה כותב הרמב"ן, שלשם כך בא הציווי הוודאי את המעמד לזרענו עד עולם, "כי כשנעתיק הדבר גם לבנינו, ידעו שהיה הדבר אמת בלא ספק כאילו ראוהו כל הדורות, כי לא נעיד שקר לבנינו ולא ננחיל אותם דבר הבל ואין בם מועיל".

הוא אומר, המסורה היא מעיקרי התורה. התורה מיוסדת על האימון שיש בבן לאביו, האימון שיש מתלמיד לרבו, מכלל ישראל לגדולי דורם. זה הוא יסוד ושושן מסורתנו.

מרן ראש הישיבה זצ"ל, בדברו אודות המסורה שלו, היה רגיל לומר כי החפץ חיים זצ"ל ראה אדם שעוד זכה לראות את פני הגאון מווילנא זצ"ל, נמצא שהמסורה של החפץ חיים נמשכה מהגאון.

המסורה של ראש הישיבה זצ"ל נמשכה מהחפץ חיים, ואנו כולנו זכינו לקבל ממנו. עדיין בזכרונו איך שהיו הדברים שמחים כנתינתן מסיני. איך שראו אצלו את האש וההתלהבות, את מעמד הר סיני כולו. זוהי המסורה שלנו, שמתקיימת על האימון שיש לנו כלפי גדולי ומאורי אומתנו.

רוממות האבות הקדושים

וַיִּגַשׁ וַיִּשָּׁק לוֹ וַיִּרַח אֶת רֵיחַ בְּגָדָיו וַיְבַרְכֵהוּ וַיֹּאמֶר רְאֵה רֵיחַ בְּנֵי כְרִיחַ שְׂדֵה אֶשְׂרָה בְּרִכּוֹ ה' (בראשית כז, כז). מלמד שנכנס עמו ריחן עין (רש"י).

מרן ראש הישיבה זצ"ל דיבר פעם באסיפת מחנכים אודות החובה המוטלת על המחנך, מה עליו לפעול אצל תלמידיו.

תורף דבריו היה, שעיקר פעולתו של המחנך צריכה להיות להקנות לתלמידים את הגישה הנכונה לתורה. את ההערצה וחרדת הקודש שעמן יש לגשת לתורה ולאנשים שמדובר אודותם בתורה.

רק כך יכולים להעמיד תלמידים עם אהבת תורה, עם השקפה ראויה על תפקיד האדם, מה תכליתו בעולמו, על מהותו ויעודו של כלל ישראל, תכליתו ומעלתו.

תלמידים כאלה אפשר להעמיד רק אם המחנך מחדיר בהם את הגישה הנכונה, שידעו גודל יקרת ערך התורה, וגודל רוממות מעלת האבות הקדושים ושאר האישים שמדובר אודותם בתורה.

מרן כחתן לבתו של הגרא"ז מלצר זצוק"ל

חז"ל אומרים (שבת קיב, ב), אם הראשונים כמלאכים או בני אדם, ואם ראשונים בני אדם או כחמורים. כה רב הוא ההבדל בין דור אחד למשנהו, עד שניתן לומר שהם שני סוגים שונים לחלוטין. אם הראשונים כמלאכים או כבני אדם – סוג אחר לגמרי.

ולכאורה הוא הדין חייבי עשה. וכל שכן להראש"ו וסייעתו דשאר העיניים הם איסור דרבנן. ודו"ק.

3/3 ק"א/כ"ב

דברים שהשכל מחייבם

בענין דברים שהשכל מחייבם, לפלא שלא ציינו הכותבים את דברי הרמב"ן עה"פ "ועשית הישר והטוב" (דברים ו, יח) וז"ל, גם באשר לא צורך תן דעתך לעשות הטוב והישר בעינינו, כי הוא אוהב הטוב והישר. וזה ענין גדול לפי שאי אפשר לזכור בתורה כל הנהגות האדם עם שכניו ורעייו וכל משאו ומתנו ותיקוני היישוב והמדינות כולם וכו', ע"ש.

תחזקנה ידיכם בזיכוי הרבים בגליון הנפלא שמוסיף לנו עונג שבת.

בהוקרה, אגפ"ב 3/2 א"ת ק"א/כ"ב

Rabbi Kaufman's article in the Lech Lecha edition was superb.

Rav Shlomo Kluger's chiddush, that in Nevi'im and Kesuvim one can say even part of a passuk, can explain saying "Hashem hu Ha'Elokim" at the conclusion of Ne'ila, and also explain saying "Ana Hashem Hoshi'a na" separately from "Ana Hashem Hatzelicha na" in Hallel, although it involves splitting a passuk into two. It still doesn't explain saying the thirteen midos of mercy in the Selichos or during the krias Hatorah of Ta'anis. It is not a full passuk and it is from the Torah. Same question can be asked about "shuv mecharon apecha" and "vesalachta la'avoneinu ki rav hu" in the same krias Hatorah.

Itchie Deutsch

הקשה על מה שדיבר אברהם אל בני חת, הלא המערה היתה ברשות עפרון בלבד. וביותר הקשה, שלבסוף כתיב "מאת בני חת", ולמה בעינין שתהא המכירה מאת בני חת, הלא המכירה היתה בין אברהם ועפרון.

ונראה לומר ובהקדם מה דיש להקשות עוד, למה נכפלה בתורה עצם מכירת המערה, ראשית בפסוק י"ז "ויקם שדה עפרון אשר במכפלה אשר לפני ממרא השדה והמערה אשר בו וכל העץ אשר בשדה אשר בכל גבלו סביב", ושנית בפסוק כ' "ויקם השדה והמערה אשר בו לאברהם לאחזת קבר מאת בני חת". ועוד קשה, שרק בפעם השניה כתיב "מאת בני חת".

ויש לומר ע"פ מה דקיי"ל במסכת בבא בתרא (כה, א) שכדי להקים בית הקברות בענין הסכמה מכל בני העיר. וא"כ אתי שפיר שאע"פ שאברהם קנה השדה רק מעפרון החתי, מכל מקום בעינין הסכמת בני חת להקים בית הקברות. ולכן כתב בפסוק ג' "וידבר אל בני חת לאמר".

ועפ"ז ניתן לבאר ג"כ הטעם שכפלה התורה, ובהקדם הנה קיי"ל שכל זמן שלא עשה חזקה ע"י השתמשות יכולים בני העיר לחזור בהם מהרשות. וא"כ אתי שפיר סדר הפסוקים, שבפסוק י"ז כתב שאברהם קנה את השדה, וזה היה הקנין בעלמא מאת עפרון. ואחר זה כתב שקבר את שרה, ואחרי זה כתוב "מאת בני חת", שעשה חזקה שלא יוכלו בני חת לחזור בהם.

מ"מ ס"כ/ק"א

תשה"מ ביום הכיפורים

אודות מה שנדפס בגליון פרשת האזינו, חילופי מכתבים בין הרב פינחס גרוס שליט"א ויבחל"ח הגר"ח קנייבסקי זצ"ל לגבי הערה ביום הכיפורים. יעויין בשער המלך סוף פרק ג' מאיסורי ביאה שדן בהערה דהמדיר את אשתו, האם עובר בל יחל, ובהגהות שם מחתן הנודע ביהודה, כתב, דלא צריך רבוי מיוחד לחייב על הערה לכל אחד מחייבי לאוין.

קול עלה

לגבי מה שהביא כת"ר בשם הרמב"ן שאברהם היה שבע ימים ולא התאוה לחיות שום יום מחייו עוד פעם, עיינתי ברמב"ן שם ולא ברור לי אם לכך נתכוין הרמב"ן, שהרי כתב כן לגבי יצחק שנאמר בו 'ושבע ימים', אבל על אברהם לא נאמר שבע ימים רק 'זקן ושבע'.

ומחיבת הקודש אסיים בהערה, שכפי הנראה בחקירה הנ"ל נחלקו האחרונים במסכת מגילה (יז, א), דאיתא שם למה נמנו שנותיו של ישמעאל וכו', ופירש רש"י מה לנו למנות שנות הרשעים. והקשה המהרש"א הלא ישמעאל עשה תשובה, ותירץ המהרש"א "מכל מקום כיון שהיה רשע מעיקרא אין ראוי למנות שנותיו בתורה אי לאו משום יעקב". אולם הטורי אבן הקשה כקושית המהרש"א, ולא תירץ כדבריו. וגם היפה תואר על המדרש (הובא בפירוש מהרז"ו בראשית רבה סב, ה) עמד בקושית המהרש"א, ותירץ שיש מחלוקת בין המדרשים, ומאן דדריש למה נמנו שנותיו של ישמעאל אינו סובר דישמעאל עשה תשובה. הרי מבואר דפליגי האחרונים אם ראוי למנות שנותיו של רשע שעשה תשובה בסוף ימיו, ואפשר דפליגי בחקירה הנ"ל.

בדבר לימוד הירושלמי

בענין מש"כ הגאון רבי שמואל ישעי' יפה שליט"א אודות לימוד הירושלמי כעזר ללימוד הבבלי, יש בנותן טעם להביא דברי חכם אחדף שליט"א, וכה אמר: "כשולומדים הסוגיא, לומדים את הרשב"א ואת המאירי, אבל לא הירושלמי על הסוגיא. ולמה ייגרע הירושלמי משאר מפרשים."

ישראל מאיר רב' א"ת ק"א/כ"ב

מכירת מערת המכפלה

ראיתי דברי הרב ברוך יעקב געשטעטנער בביאור לשון הכתובים לענין מכירת המערה. ובתוך דבריו

Amirah L'Akum: Rav Aharon's psak

Rabbi Moshe Boruch Kaufman, Machon Aleh Zayis

Rav Aharon and Amirah L'Akum Once on a *leil Shabbos* the lights went out in Bais Medrash Gavoa, and the *bochurim* were unable to learn. Rav Aharon asked two *bochurim* to go and get a non-Jew to turn on the lights. Based on this episode, some say that Rav Aharon relied on the opinion of the *Baal Ha'itur* (see *Orchos Shabbos* Vol. 2 Perek 23, footnote #158) when dealing with a *mitzvah d'rabbim*, specifically *Talmud Torah d'rabbim*. *Dirshu Mishnah Berurah* (276 #41) quotes the sefer *Orchos Shabbos*, but adds that it is at odds with a *psak* of Rav Elyashiv (Kovetz Teshuvos Vol. 1 #32) prohibiting asking a non-Jew to turn on a generator in a yeshivah. Before we analyze this episode with Rav Aharon, we will provide the background.

Amirah L'Akum B'Mokom Mitzvah The Rema (*Siman 276:2*) says that in the case of a *mitzvah*, some are lenient with regard to the *issur of amirah lakum*; this is known as the opinion of the *Baal Ha'itur*. The Rema goes on to say that this is a minority opinion, and should not be relied upon. We permit *amirah lakum* on Shabbos only when dealing with an *issur d'Rabbanan*; this is known as *shvus d'shvus b'makom mitzvah*, effectively a "double d'Rabbanan" (the non-Jew and a *melachah d'Rabbanan*). For example, one may tell a non-Jew to bring a *shofar* or *lulav* from outside the *techum*. This is because 1. *mitzvas techum* is *d'Rabbanan*, and 2. the need is a *mitzvah* (see *Siman 307:5*).

Some Poskim rely on the opinion of the *Baal Ha'itur* when the *mitzvah* is for a *rabbim*. For example, if the whole community will be able to use this *shofar*, it is considered a greater *mitzvah*. A contemporary example would be in a shul where the light goes out, and having the non-Jew turn on the light would help the entire *tzibbur* daven. (Even according to this opinion, the need must truly be a *mitzvah*. Asking a non-Jew to turn on an oven for the *kiddush* in shul would be prohibited, even though it is for the sake of the *rabbim*).

Back to the Story Rav Yisrael Taplin was one of the two *bochurim* whom Rav Aharon requested to find a non-Jew to turn on the lights in the Bais Medrash. He writes in his sefer *Zemanei Yisrael* (p. 570) that many people, not knowing the full story, assumed that Rav Aharon held that one may rely on the opinion of the *Baal Ha'itur* when dealing with a *mitzvah* of a

rabbim. Knowing the full story however, leads to the opposite conclusion.

After the *bochurim* got the lights turned on Rav Aharon told them, "We don't *pasken* like the opinion of the *Baal Ha'itur*," indicating that even *b'dieved* the opinion of the *Baal Ha'itur* may not be relied upon. He explained that he had meant that they should get the non-Jew to turn on the light with a *shinui*, making it a *shvus d'shvus*, which would be permitted in the case of a *mitzvah*. He told the *bochurim* to bring the non-Jew back, shutting the lights and turning them on again with a *shinui*.

Note: Besides the *issur of amirah lakum* (instructing a non-Jew to do a *melachah*), there is another *issur of hana'ah* from *meleches Shabbos*. Unfortunately, people are unaware of this *issur*, which applies even without the non-Jew being instructed at all.

Using a Shinui to Create a Shvus D'Shvus Others extrapolate that Rav Aharon was lenient in that he held that any *shinui* will

automatically create a *shvus d'shvus* situation. This would mean, for example, that if the flame went out and the basic Shabbos food would be cold, one would be permitted to tell a non-Jew to turn the stove knob with his elbow, so that it would be a *shvus d'shvus binkom mitzvah*. Not all Poskim agree to be lenient when a *shvus* is done with a *shinui*, especially when the *shinui* doesn't affect the overall outcome.

But in fact, we cannot extrapolate this leniency from the episode with Rav Aharon. Since there are those who rely on the *Baal Ha'itur's* opinion to be lenient with a *mitzvah* of a *rabbim*, it is possible that Rav Aharon held that we may be lenient, **but only when the non-Jew uses a shinui**. Obviously, this does not necessarily mean that Rav Aharon would rely on a *shinui* by itself in a case that is **not** a *mitzvah* of a *rabbim*.

Note: In the time of Rav Aharon, turning on electric lights (incandescent bulbs) was definitely an *issur d'Oraysa* of kindling a light. According to the Chazon Ish, it would be a *melachah d'Oraysa* because it involves building a circuit. Even turning on a fluorescent light may be a question of *melachah d'Oraysa*, because of the starter. Today, with LED bulbs, turning on certain lights may involve only a *shvus* and may therefore be permitted through a non-Jew for the sake of a *mitzvah*. However, due to the general laxity in the *issur of amirah lakum*, many Poskim take a stricter stance. A Rov should be consulted in each situation, as these halachos are complex.

Rav Aharon with Rav Shneyor

Rav Aharon at his shtender

